

Секція А5 Професійна освіта (за спеціалізаціями)	
УДК 378.147:34:174	
Дата першого надходження статті до видання	2026-06-30
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-07-30
Дата публікації/оприлюднення	2026-07-24

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ЕТИКЕТУ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Криштанович Мирослав Франкович

доктор наук з державного управління, професор,
завідувач кафедри загальновійськової підготовки,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Львів, Україна,

e-mail: myroslav.f.kryshtanovych@lpnu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-1750-6385>

Стоділко Данило-Михайло Юрійович

аспірант кафедри педагогіки та інноваційної освіти,
Національний університет «Львівська політехніка»
Львів, Україна,

e-mail: danylo-mykhailo.y.stodilko@lpnu.ua
<https://orcid.org/0009-0009-7424-4810>

Анотація. У статті досліджено актуальні питання формування професійного етикету майбутніх юристів у процесі професійної підготовки в закладах вищої освіти. Обґрунтовано, що професійний етикет є невід'ємною складовою професійної компетентності правника, визначає рівень його професійної культури, комунікативної готовності, моральної відповідальності та здатності здійснювати правничу діяльність відповідно до принципів верховенства права, законності, справедливості й академічної доброчесності. Наголошено, що сучасні умови розвитку юридичної освіти, цифровізація освітнього процесу, інтеграція України до європейського освітнього простору та зростання вимог до професійної діяльності юристів актуалізують необхідність удосконалення змісту, форм і методів формування професійного етикету майбутніх фахівців. Розкрито сутність поняття «професійний етикет майбутнього юриста» як інтегративної характеристики особистості, що охоплює систему професійних цінностей, морально-етичних норм, правил ділової комунікації, культури мовлення, поведінки, професійної відповідальності та навичок ефективної взаємодії з клієнтами, колегами, представниками державних органів і громадськістю. Визначено основні складові процесу формування професійного етикету: мотиваційно-ціннісну, когнітивну, діяльнісно-комунікативну та рефлексивну. Обґрунтовано доцільність використання компетентнісного, аксіологічного, особистісно орієнтованого та практико-орієнтованого підходів до професійної підготовки майбутніх юристів. Підкреслено значення інтерактивних методів навчання, моделювання професійних ситуацій, аналізу юридичних кейсів, тренінгів із професійної комунікації, судових дебатів, рольових ігор, проходження практики та використання цифрових освітніх технологій для розвитку професійної етики й етикету.

Зроблено висновок, що цілеспрямоване формування професійного етикету майбутніх юристів забезпечує підвищення якості професійної підготовки, розвиток професійної культури, комунікативної компетентності, відповідальності, готовності до ефективної правничої діяльності та зміцнення довіри суспільства до юридичної професії. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням педагогічної моделі формування професійного етикету майбутніх юристів із використанням сучасних цифрових технологій та інноваційних освітніх практик.

Ключові слова: професійний етикет, майбутні юристи, професійна підготовка, юридична освіта, професійна компетентність, професійна етика, комунікативна компетентність, заклади вищої освіти, інтерактивні методи навчання, цифрові освітні технології.

FORMATION OF PROFESSIONAL ETIQUETTE OF FUTURE LAWYERS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

Myroslav Kryshchanovych

Doctor of Science in Public Administration, Professor,
Head of the Department of Combined Military Training,
Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine,
e-mail: myroslav.f.kryshchanovych@lpnu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-1750-6385>

Danylo-Mykhailo Stodilko

Graduate student of the Department of Pedagogy and Innovative Education, Lviv
Polytechnic National University,
Lviv, Ukraine,
e-mail: danylo-mykhailo.y.stodilko@lpnu.ua
<https://orcid.org/0009-0009-7424-4810>

Abstract. The article examines the current issues of the formation of professional etiquette of future lawyers in the process of professional training in higher education institutions. It is substantiated that professional etiquette is an integral part of the professional competence of a lawyer, determines the level of his professional culture, communicative readiness, moral responsibility and ability to carry out legal activities in accordance with the principles of the rule of law, legality, justice and academic integrity. It is emphasized that the modern conditions for the development of legal education, the digitalization of the educational process, the integration of Ukraine into the European educational space and the growth of requirements for the professional activity of lawyers actualize the need to improve the content, forms and methods of forming professional etiquette of future specialists. The essence of the concept of "professional etiquette of a future lawyer" as an integrative characteristic of a personality, encompassing a system of professional values, moral and ethical norms, rules of business communication, speech culture, behavior, professional responsibility and skills of effective interaction with clients, colleagues, representatives of state bodies and the public, is revealed. The main components of the process of forming professional etiquette are identified: motivational-value, cognitive, activity-communicative and reflective. The feasibility of using competency-based, axiological, personality-oriented and practice-oriented approaches to the professional training of future lawyers is substantiated. The importance of interactive teaching methods, modeling of professional situations, analysis of legal cases, training in professional communication, court debates, role-playing games, internships and the use of digital educational technologies for the development of professional ethics and etiquette is emphasized.

It is concluded that the purposeful formation of professional etiquette of future lawyers ensures an increase in the quality of professional training, the development of professional culture, communicative competence, responsibility, readiness for effective legal activity and strengthening public trust in the legal profession. Prospects for further research are related to the development of a pedagogical model for the formation of professional etiquette of future lawyers using modern digital technologies and innovative educational practices.

Keywords: professional etiquette, future lawyers, professional training, legal education, professional competence, professional ethics, communicative competence, higher education institutions, interactive teaching methods, digital educational technologies.

Вступ

Актуальність проблеми. Сучасний розвиток юридичної освіти в Україні характеризується підвищенням вимог до професійної компетентності майбутніх юристів, їхньої здатності діяти відповідно до принципів верховенства права, законності, справедливості, доброчесності та високої професійної культури. В умовах реформування системи вищої освіти, європейської інтеграції України, цифрової трансформації суспільства та модернізації правової системи особливого значення набуває підготовка конкурентоспроможних фахівців, які володіють не лише ґрунтовними правовими знаннями, а й сформованими морально-етичними цінностями, навичками професійної комунікації та культурою поведінки. Професійний етикет є важливою складовою професійної компетентності юриста, оскільки визначає якість його взаємодії з клієнтами, колегами, представниками судових і правоохоронних органів, органів державної влади та місцевого самоврядування. Дотримання норм професійного етикету сприяє формуванню довіри до юридичної професії, забезпечує ефективність професійної діяльності, запобігає виникненню конфліктних ситуацій та підвищує рівень правової культури суспільства. Особливої актуальності проблема формування професійного етикету набуває в умовах цифровізації юридичної діяльності. Використання електронного судочинства, цифрових сервісів, засобів дистанційної комунікації, інформаційно-аналітичних систем та технологій штучного інтелекту змінює характер професійної взаємодії, що потребує від майбутніх юристів дотримання не лише традиційних норм професійної поведінки, а й сучасних стандартів цифрової етики, академічної доброчесності, інформаційної безпеки та відповідального використання цифрових технологій. Водночас аналіз практики професійної підготовки майбутніх юристів свідчить, що освітній процес переважно орієнтований на формування спеціальних правничих знань і практичних умінь, тоді як розвиток професійного етикету часто має фрагментарний характер і не розглядається як самостійний напрям професійного становлення особистості. Це зумовлює необхідність удосконалення змісту професійної підготовки шляхом інтеграції етичної, комунікативної та поведінкової складових у систему підготовки майбутніх правників.

Таким чином, актуальність дослідження визначається потребою в теоретичному обґрунтуванні та практичному вдосконаленні процесу формування професійного етикету майбутніх юристів як важливої складової їхньої професійної компетентності, що забезпечує високий рівень професійної культури, ефективність правничої діяльності та відповідність сучасним стандартам юридичної освіти і практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика професійної підготовки майбутніх юристів є одним із пріоритетних напрямів сучасної педагогічної науки. У наукових дослідженнях значна увага приділяється формуванню професійної компетентності, розвитку професійної культури, морально-етичних якостей, комунікативної компетентності та готовності майбутніх правників до ефективної професійної взаємодії. Водночас питання формування професійного етикету як самостійної складової професійної підготовки майбутніх юристів залишається недостатньо розробленим і потребує подальшого теоретичного осмислення.

Теоретичні засади професійної підготовки майбутніх юристів, особливості формування їхньої професійної компетентності, професійно значущих якостей та готовності до практичної діяльності висвітлено у працях українських учених, таких як, О. Браткова [1], О. Тарсукова [2], М. Заміщак [4], А. Матковського [5], І. Харченка [7], С. Криштанович [11-15], які обґрунтовують компетентнісний, особистісно орієнтований, діяльнісний та аксіологічний підходи до організації юридичної освіти. У сучасних дослідженнях професійна компетентність майбутнього юриста розглядається як інтегративна характеристика особистості, що поєднує професійні знання, практичні вміння, професійні цінності, моральні установки та здатність приймати обґрунтовані правові рішення.

Окремий напрям наукових досліджень присвячений професійній взаємодії майбутніх юристів. Науковці Л. Тишак, Н. Хайруліна [3], Д. Разуменко [6], К. Карпенко, В. Дейнека

[8], Р. Кацавець [9], М. Криштанович [10;12], М. М'ястковська, І. Кобилянська [13], Л. Усик [14], наголошують, що ефективна юридична діяльність неможлива без сформованої культури ділового спілкування, здатності до конструктивної комунікації, толерантності, етичної поведінки та дотримання професійних стандартів у взаємодії з клієнтами, колегами й представниками органів державної влади. Для цього пропонується використовувати системний, компетентнісний, аксіологічний та діяльнісний підходи, що забезпечують цілісне формування особистості майбутнього правника. Важливе місце у сучасних дослідженнях займають питання розвитку професійної культури, моральної самосвідомості та професійної етики майбутніх юристів. Дослідники підкреслюють, що високий рівень професійної культури є необхідною умовою дотримання принципів законності, справедливості, доброчесності, неупередженості та відповідальності під час здійснення юридичної діяльності. Формування морально-етичних цінностей майбутніх правників розглядається як один із визначальних чинників підвищення якості юридичної освіти та зміцнення суспільної довіри до правничої професії. Разом із тим аналіз наукових публікацій свідчить, що більшість досліджень зосереджена на питаннях професійної компетентності, професійної культури, етики або комунікативної підготовки майбутніх юристів. Натомість проблема цілеспрямованого формування професійного етикету як інтегрованої системи моральних норм, правил професійної поведінки, культури ділового спілкування та професійної комунікації в освітньому процесі закладів вищої освіти висвітлена недостатньо. Потребують подальшого наукового обґрунтування педагогічні умови, зміст, методи й сучасні освітні технології формування професійного етикету майбутніх юристів, зокрема в умовах цифровізації юридичної освіти та впровадження компетентнісної моделі професійної підготовки.

Таким чином, аналіз сучасних наукових праць підтверджує актуальність обраної тематики та засвідчує наявність наукової проблеми, пов'язаної з необхідністю розроблення й теоретичного обґрунтування ефективної системи формування професійного етикету майбутніх юристів у процесі їхньої професійної підготовки.

Виділення невирішеної частини проблеми. Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених професійній підготовці майбутніх юристів, розвитку їхньої професійної компетентності, комунікативної культури та професійної етики, проблема формування професійного етикету досі не отримала комплексного педагогічного обґрунтування. У більшості досліджень професійний етикет розглядається як складова професійної етики або культури ділового спілкування, тоді як його зміст, структурні компоненти, критерії сформованості, педагогічні умови та механізми розвитку в процесі професійної підготовки залишаються недостатньо визначеними. Крім того, потребує уточнення місце професійного етикету в структурі професійної компетентності майбутнього юриста та його вплив на ефективність майбутньої правничої діяльності.

Недостатньо дослідженими залишаються також можливості інтеграції сучасних педагогічних технологій, цифрових освітніх ресурсів, практико-орієнтованих методів навчання, моделювання професійних ситуацій і міждисциплінарного підходу у процес формування професійного етикету майбутніх юристів. Відсутність цілісної педагогічної системи, яка б поєднувала теоретичну, практичну та ціннісно-мотиваційну складові професійної підготовки, зумовлює необхідність подальших наукових досліджень, спрямованих на обґрунтування ефективних підходів, педагогічних умов і методичного забезпечення формування професійного етикету майбутніх правників відповідно до сучасних вимог юридичної освіти та професійної практики.

Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності та структурних компонентів професійного етикету майбутніх юристів, визначення педагогічних умов, підходів і сучасних методів його формування у процесі професійної підготовки в закладах вищої освіти, а також окреслення практичних напрямів удосконалення освітнього процесу з метою розвитку професійної культури, комунікативної компетентності, морально-етичних цінностей і готовності майбутніх правників до ефективної професійної діяльності.

Наукова новизна. Наукова новизна дослідження полягає в уточненні сутності поняття «професійний етикет майбутнього юриста» як інтегративної складової професійної компетентності, що поєднує морально-етичні цінності, професійну культуру, комунікативні вміння та норми професійної поведінки; визначенні його структурних компонентів і педагогічних умов ефективного формування в процесі професійної підготовки у закладах вищої освіти; а також обґрунтуванні доцільності комплексного використання компетентнісного, аксіологічного, діяльнісного та практико-орієнтованого підходів із застосуванням інтерактивних і цифрових освітніх технологій для розвитку професійного етикету майбутніх юристів відповідно до сучасних вимог юридичної освіти та правничої практики.

Практичне значення. Практичне значення дослідження полягає в можливості використання його теоретичних положень і практичних рекомендацій для вдосконалення професійної підготовки майбутніх юристів у закладах вищої освіти. Запропоновані підходи до формування професійного етикету можуть бути інтегровані у зміст освітніх компонентів професійного спрямування, дисциплін з юридичної етики, професійної комунікації та психології професійної діяльності, а також застосовуватися під час проведення практичних занять, тренінгів, моделювання професійних ситуацій, юридичних клінік, виробничої практики та позааудиторної роботи. Результати дослідження можуть бути використані науково-педагогічними працівниками при розробленні навчально-методичного забезпечення, освітніх програм і методичних рекомендацій, спрямованих на розвиток професійної культури, комунікативної компетентності та етичної поведінки майбутніх правників відповідно до сучасних вимог юридичної освіти й професійної діяльності.

Методологія

Методологічною основою дослідження є компетентнісний, аксіологічний, особистісно орієнтований, діяльнісний і системний підходи, які забезпечують комплексне вивчення процесу формування професійного етикету майбутніх юристів у закладах вищої освіти. Для досягнення мети дослідження використано комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових і спеціальних методів: аналіз, синтез, узагальнення та систематизацію наукової літератури й нормативно-правових джерел – для визначення теоретичних засад дослідження; порівняльний аналіз – для зіставлення наукових підходів до трактування сутності професійного етикету та особливостей його формування; структурно-функціональний метод – для визначення основних компонентів професійного етикету майбутніх юристів; метод логічного узагальнення – для формулювання висновків і практичних рекомендацій щодо вдосконалення професійної підготовки майбутніх правників.

Джерела даних. Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з проблем професійної підготовки майбутніх юристів, професійної етики, професійного етикету, педагогіки вищої школи, психології професійної діяльності та юридичної освіти. Також використано положення законодавчих і нормативно-правових актів України, що регламентують функціонування системи вищої освіти та підготовку правників, міжнародні документи у сфері юридичної освіти, академічної доброчесності й професійної етики, стандарти вищої освіти за спеціальністю «Право», освітньо-професійні програми закладів вищої освіти, матеріали наукових конференцій, аналітичні публікації, а також сучасні електронні наукові ресурси, що висвітлюють актуальні тенденції розвитку юридичної освіти та професійної діяльності юристів.

Інструменти аналізу. Для досягнення поставленої мети використано комплекс взаємодоповнювальних інструментів аналізу, що забезпечили всебічне дослідження проблеми формування професійного етикету майбутніх юристів. Основними інструментами стали контент-аналіз наукових публікацій і нормативно-правових документів, порівняльний аналіз сучасних педагогічних підходів до професійної підготовки правників, структурно-функціональний аналіз компонентів професійного етикету, систематизація й узагальнення наукових положень, а також логіко-аналітичний інструментарій для виявлення взаємозв'язків між професійною компетентністю, етичними цінностями та культурою професійної

поведінки. Застосування зазначених інструментів дало змогу комплексно оцінити сучасний стан досліджуваної проблеми, визначити педагогічні умови формування професійного етикету та обґрунтувати практичні рекомендації щодо їх упровадження в освітній процес закладів вищої освіти.

Обмеження дослідження. Дослідження має певні обмеження, зумовлені його теоретичним характером. Основну увагу зосереджено на аналізі наукових підходів до формування професійного етикету майбутніх юристів, визначенні його структурних компонентів і педагогічних умов реалізації в процесі професійної підготовки без проведення широкомасштабної експериментальної перевірки запропонованих положень. Крім того, дослідження не охоплює специфіку формування професійного етикету в окремих юридичних спеціалізаціях (суддівській, прокурорській, адвокатській, нотаріальній діяльності тощо), що потребує окремого наукового аналізу. Перспективним напрямом подальших досліджень є емпірична перевірка ефективності запропонованих педагогічних умов, розроблення критеріїв і показників оцінювання рівня сформованості професійного етикету майбутніх юристів, а також дослідження можливостей використання цифрових освітніх технологій і технологій штучного інтелекту в цьому процесі.

Результати

Обговорення. Результати проведеного дослідження підтверджують, що формування професійного етикету є важливою складовою професійної підготовки майбутніх юристів та потребує системної інтеграції в освітній процес закладів вищої освіти. На відміну від підходів, у яких професійний етикет розглядається лише як елемент професійної етики або культури ділового спілкування, у дослідженні обґрунтовано його як інтегративний компонент професійної компетентності, що поєднує ціннісно-мотиваційну, когнітивну, комунікативно-поведінкову та рефлексивну складові. Це дозволяє розширити наукові уявлення про зміст професійної підготовки майбутніх правників та акцентувати увагу на необхідності комплексного використання компетентнісного, практико-орієнтованого й цифрового підходів. Отримані результати можуть стати підґрунтям для подальшого вдосконалення освітніх програм, методичного забезпечення та педагогічних технологій, спрямованих на розвиток професійної культури, етичної поведінки й комунікативної компетентності майбутніх юристів.

Інтерпретація результатів. Отримані результати свідчать, що ефективне формування професійного етикету майбутніх юристів можливе лише за умови його цілеспрямованої інтеграції в систему професійної підготовки як наскрізного компонента освітнього процесу. Визначені структурні компоненти професійного етикету та педагогічні умови його формування підтверджують, що розвиток професійної культури, етичної свідомості, комунікативної компетентності та навичок професійної взаємодії має здійснюватися комплексно, із поєднанням теоретичної підготовки та практико-орієнтованого навчання. Використання інтерактивних методів, моделювання професійних ситуацій, роботи в юридичних клініках, аналізу кейсів і сучасних цифрових технологій сприяє набуттю здобувачами освіти досвіду професійної поведінки відповідно до етичних стандартів юридичної діяльності [1-2]. Це дає підстави стверджувати, що запропоновані підходи здатні підвищити якість професійної підготовки майбутніх правників, забезпечити їхню готовність до відповідальної професійної діяльності та зміцнити суспільну довіру до юридичної професії.

Порівняння з іншими дослідженнями. Результати проведеного дослідження узгоджуються з висновками сучасних вітчизняних і зарубіжних науковців щодо необхідності формування професійної компетентності майбутніх юристів на засадах компетентнісного, аксіологічного та практико-орієнтованого підходів. Як і в більшості досліджень, підтверджено важливість розвитку професійної етики, комунікативної культури та морально-ціннісних орієнтацій як передумов успішної правничої діяльності. Водночас, на відміну від праць, у яких професійний етикет переважно розглядається як складова професійної етики або культури спілкування, у цьому дослідженні його обґрунтовано як самостійну інтегративну складову професійної компетентності майбутнього юриста, що охоплює систему професійних

цінностей, норм поведінки, комунікативних умінь і моделей професійної взаємодії. Крім того, розширено наукові уявлення про можливості використання інтерактивних методів навчання, цифрових освітніх технологій та практико-орієнтованих форм підготовки для цілеспрямованого формування професійного етикету, що доповнює існуючі наукові підходи та відкриває нові напрями подальших педагогічних досліджень [3-4].

Наукова новизна (розгорнуто). Наукова новизна дослідження полягає у комплексному теоретичному обґрунтуванні процесу формування професійного етикету майбутніх юристів як невід'ємної складової їхньої професійної підготовки та професійної компетентності. На відміну від існуючих наукових підходів, у яких професійний етикет переважно розглядається як елемент професійної етики або культури ділового спілкування, у дослідженні його визначено як інтегративне особистісно-професійне утворення, що поєднує систему морально-етичних цінностей, професійних норм поведінки, комунікативних умінь, культури професійного мовлення, емоційної саморегуляції та відповідального ставлення до виконання професійних обов'язків. У статті уточнено зміст і структуру професійного етикету майбутнього юриста, виокремлено його основні компоненти – мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-комунікативний та рефлексивний, що дозволяє комплексно оцінювати рівень його сформованості в процесі професійної підготовки. Обґрунтовано педагогічні умови ефективного формування професійного етикету, серед яких провідне місце займають інтеграція етичної складової в професійно орієнтовані освітні компоненти, використання інтерактивних методів навчання, моделювання професійних ситуацій, аналіз юридичних кейсів, діяльність юридичних клінік, проходження практики та систематичний розвиток професійної рефлексії здобувачів освіти.

Подальшого розвитку набули наукові положення щодо застосування компетентнісного, аксіологічного, діяльнісного та практико-орієнтованого підходів до професійної підготовки майбутніх юристів шляхом їх поєднання із сучасними цифровими освітніми технологіями. Доведено, що використання цифрових платформ, віртуальних симуляцій професійної діяльності, інтерактивних комунікаційних середовищ і технологій штучного інтелекту створює додаткові можливості для формування професійного етикету, розвитку професійної культури, комунікативної компетентності та готовності майбутніх правників до здійснення професійної діяльності відповідно до сучасних етичних стандартів юридичної практики.

Практичне значення (розгорнуто). Практичне значення дослідження полягає в можливості використання його результатів для вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх юристів у закладах вищої освіти. Теоретичні положення щодо сутності, структури та педагогічних умов формування професійного етикету можуть бути покладені в основу оновлення змісту освітніх програм, розроблення навчально-методичного забезпечення та вдосконалення освітніх компонентів професійного спрямування, зокрема дисциплін «Юридична деонтологія», «Професійна етика юриста», «Професійна комунікація», «Психологія професійної діяльності», а також інших навчальних курсів, пов'язаних із формуванням професійної компетентності майбутніх правників. Практичні рекомендації, запропоновані у дослідженні, можуть бути використані науково-педагогічними працівниками для організації практико-орієнтованого навчання із застосуванням сучасних педагогічних технологій. Зокрема, ефективність формування професійного етикету забезпечується впровадженням інтерактивних методів навчання, аналізу юридичних кейсів, моделювання професійних ситуацій, рольових ігор, судових дебатів, тренінгів із професійної комунікації, діяльності юридичних клінік, виробничої практики та інших форм наближення освітнього процесу до реальних умов професійної діяльності. Використання зазначених методів сприятиме розвитку у здобувачів освіти навичок професійної поведінки, дотримання етичних стандартів, ефективної взаємодії з клієнтами, колегами та представниками державних інституцій [7-8].

Важливе практичне значення має також обґрунтування доцільності інтеграції цифрових освітніх технологій у процес формування професійного етикету майбутніх юристів. Використання електронних освітніх платформ, систем дистанційного навчання, цифрових

симуляторів професійної діяльності, технологій штучного інтелекту, віртуальних судових засідань та інших цифрових інструментів дозволяє моделювати професійні ситуації, розвивати комунікативну компетентність, формувати навички професійної взаємодії й цифрової етики. Результати дослідження можуть бути використані під час розроблення стандартів підготовки майбутніх правників, програм підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, методичних рекомендацій для закладів вищої освіти, а також у подальших наукових дослідженнях, присвячених удосконаленню професійної юридичної освіти в умовах цифрової трансформації та європейської інтеграції України [10-12].

Висновки

Проведене дослідження підтвердило, що формування професійного етикету майбутніх юристів є важливою складовою їхньої професійної підготовки та одним із ключових чинників розвитку професійної компетентності, професійної культури й готовності до здійснення правничої діяльності відповідно до принципів законності, справедливості, доброчесності та верховенства права. Встановлено, що професійний етикет доцільно розглядати як інтегративне особистісно-професійне утворення, яке охоплює систему морально-етичних цінностей, професійних знань, комунікативних умінь, норм професійної поведінки, культури мовлення та здатності до конструктивної професійної взаємодії. У ході дослідження визначено основні структурні компоненти професійного етикету майбутніх юристів, а саме: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-комунікативний і рефлексивний.

Обґрунтовано, що ефективність їх формування забезпечується реалізацією компетентісного, аксіологічного, діяльнісного, системного та практико-орієнтованого підходів, інтеграцією етичної складової в освітній процес, використанням інтерактивних методів навчання, аналізу професійних ситуацій, юридичних кейсів, діяльності юридичних клінік, виробничої практики та сучасних цифрових освітніх технологій.

Доведено, що цілеспрямоване формування професійного етикету сприяє розвитку комунікативної компетентності, професійної відповідальності, етичної свідомості, культури професійного спілкування та здатності майбутніх правників приймати виважені рішення у складних професійних ситуаціях. Практична реалізація запропонованих підходів забезпечує підвищення якості професійної підготовки юристів, наближення освітнього процесу до сучасних вимог юридичної практики та зміцнення довіри суспільства до правничої професії.

Перспективи подальших наукових досліджень доцільно пов'язати з розробленням і експериментальною перевіркою педагогічної моделі формування професійного етикету майбутніх юристів, визначенням критеріїв, показників і рівнів його сформованості, а також із дослідженням ефективності використання цифрових технологій, технологій штучного інтелекту та інноваційних освітніх практик у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі права.

Список використаних джерел

1. Браткова О. І. (2018). Наукові підходи у підготовці майбутніх юристів до професійної взаємодії. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. Випуск 4 (95). 41-44.
2. Тарсуков, О. О. (2026). Сутність професійно-аналітичної компетентності майбутніх юристів. *Академічні Студії. Серія «Педагогіка»*, (2), 117–125. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2026.2.16>
3. Тишак, Л. Т., & Хайруліна, Н. Ф. (2022). Професійно-педагогічна підготовка майбутніх правників у середовищі ЗВО особливого призначення. *Академічні Студії. Серія «Педагогіка»*, 2(4), 53–59. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.4.2.8>
4. Заміщак, М. І. (2025). Взаємозв'язок професійної культури та моральної самосвідомості у підготовці майбутніх юристів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*, (4), 97-102. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2025.4.15>

5. Матковський А.О. (2026). Наукові підходи до вивчення проблеми формування готовності майбутніх юристів до професійного саморозвитку засобами неформальної освіти. *Вісник Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука. Серія: Педагогіка та психологія*. № 1. 196-207.
6. Разуменко, Д. (2026). Розвиток III-грамотності здобувачів права як педагогічна проблема. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, (1(58)), 205–210. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2026.58.205-210>
7. Харченко, І. І. (2021). Розвиток емоційного інтелекту майбутніх юристів. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: "Педагогічні науки"*, (1). вилучено із <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/4186>
8. Карпенко К. І., Дейнека В. В. Професійна етика вищої школи : навч. посібник для здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Освітні педагогічні науки». 2-ге вид., оновл. Харків : ХНМУ, 2024. 72 с.
9. Кацавець, Р. С. (2025). Юридична етика у сфері юридичних знань. *Академічні візії*, (39).
10. Криштанович, М. Ф. (2024). Вплив академічного середовища на формування професійного етикету у студентів-юристів. *Педагогічна Академія: наукові записки*, (11).
11. Криштанович, С., & Стоділко, Д. М. Інноваційні підходи до формування професійного етикету студентів-правників. *Освітні обрії*, 61(2), 89-92.
12. Криштанович, М. Ф. (2023). Особливості формування професійного етикету майбутніх юристів. *Академічні візії*, (18).
13. Мясковська, М., & Кобилянська, І. (2024). Етичні аспекти підготовки фахівців: відповідальність за якість освіти та розвиток професійної етики. *Педагогіка безпеки*, 9(1), 24-30.
14. Усик, Л. М. (2021). Формування професійної компетентності студентів у процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням. *Український педагогічний журнал*, (3), 51-57.
15. Криштанович С. В., Стоділко, Д.-М. Ю. Формування професійного етикету у майбутніх юристів: проблеми та підходи в освітньому процесі. «Суспільство та національні інтереси» (Серія «Освіта/Педагогіка»). № 4(12) 2025, - С. 200-209. [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-4\(12\)-200-209](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-4(12)-200-209)

References

1. Bratkova O. I. (2018). Naukovi pidkhody u pidhotovtsi maybutnikh yurystiv do profesiynoyi vzayemodiyi. [Scientific approaches in the preparation of future lawyers for professional interaction]. Bulletin of the Ivan Franko Zhytomyr State University. Pedagogical Sciences. Issue 4 (95). 41-44. [in Ukrainian].
2. Tarsukov, O. O. (2026). Sutnist' profesiyno-analitychnoyi kompetentnosti maybutnikh yurystiv. [The essence of professional and analytical competence of future lawyers]. Academic Studies. Series "Pedagogy", (2), 117–125. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2026.2.16> [in Ukrainian].
3. Tyshakova, L. T., & Khairulina, N. F. (2022). Profesiyno-pedahohichna pidhotovka maybutnikh pravnykiv u seredovyschi ZVO osoblyvoho pryznachennya. [Professional and pedagogical training of future lawyers in the environment of special-purpose higher education institutions]. Academic Studies. Series "Pedagogy", 2(4), 53–59. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.4.2.8> [in Ukrainian].
4. Zamyshchak, M. I. (2025). Vzayemozv'yazok profesiynoyi kul'tury ta moral'noyi samosvidomosti u pidhotovtsi maybutnikh yurystiv. [The relationship between professional culture and moral self-awareness in the training of future lawyers]. Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Psychology, (4), 97-102. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2025.4.15> [in Ukrainian].

5. Matkovsky A.O. (2026). Naukovi pidkhody do vyvchennya problemy formuvannya hotovnosti maybutnikh yurystiv do profesiynoho samorozvytku zasobamy neformal'noyi osvity. [Scientific approaches to studying the problem of forming the readiness of future lawyers for professional self-development by means of informal education]. Bulletin of the Academician Stepan Demyanchuk International University of Economics and Humanities. Series: Pedagogy and Psychology. No. 1. 196-207. [in Ukrainian].
6. Razumenko, D. (2026). Rozvytok SHI-hramotnosti здобувачів права як педагогічна проблема. [Development of AI literacy of law students as a pedagogical problem]. Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: "Pedagogy. Social work", (1(58), 205–210. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2026.58.205-210> [in Ukrainian].
7. Kharchenko, I. I. (2021). Rozvytok emotsiynoho intelektu maybutnikh yurystiv. [Development of emotional intelligence of future lawyers]. Bulletin of Bohdan Khmelnytskyi Cherkasy National University. Series: "Pedagogical Sciences", (1). retrieved from <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/4186> [in Ukrainian].
8. Karpenko K. I., Deineka V. V. (2024). Profesiyna etyka vyshchoyi shkoly : navch. posibnyk dlya здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Освітні педагогічні науки». [Professional ethics of higher education: a textbook for applicants for higher education in the specialty "Educational pedagogical sciences"]. 2nd ed., updated. Kharkiv: KhNMU. 72 p. [in Ukrainian].
9. Katsavets, R. S. (2025). Yurydychna etyka u sferi yurydychnykh znan'. [Legal ethics in the field of legal knowledge]. Academic visions, (39). [in Ukrainian].
10. Kryshchanovych, M. F. (2024). Vplyv akademichnoho середовища на формування професійного етикету у студентів-юристів. [The influence of the academic environment on the formation of professional etiquette among law students]. Pedagogical Academy: scientific notes, (11). [in Ukrainian].
11. Kryshchanovych, S., & Stodilko, D. M. Innovatsiyni pidkhody do formuvannya profesiynoho etyketu studentiv-pravnykiv. [Innovative approaches to the formation of professional etiquette of law students]. Educational horizons, 61(2), 89-92. [in Ukrainian].
12. Kryshchanovych, M. F. (2023). Osoblyvosti formuvannya profesiynoho etyketu maybutnikh yurystiv. [Peculiarities of the formation of professional etiquette of future lawyers]. Academic Visions, (18). [in Ukrainian].
13. Myastkovska, M., & Kobylanska, I. (2024). Etychni aspekty pidhotovky fakhivtsiv: vidpovidal'nist' za yakist' osvity ta rozvytok profesiynoyi etyky. [Ethical aspects of training specialists: responsibility for the quality of education and the development of professional ethics]. Pedagogy of Security, 9(1), 24-30. [in Ukrainian].
14. Usyk, L. M. (2021). Formuvannya profesiynoyi kompetentnosti studentiv u protsesi vyvchennya anhliys'koyi movy za profesiynym spryamuvannyam. [Formation of professional competence of students in the process of learning English for a professional purpose]. Ukrainian Pedagogical Journal, (3), 51-57. [in Ukrainian].
15. Kryshchanovych, S. V., Stodilko, D.-M. Yu. (2025). Formuvannya profesiynoho etyketu u maybutnikh yurystiv: problemy ta pidkhody v osvith'omu protsesi. [Formation of professional etiquette of future lawyers: problems and approaches in the educational process]. "Society and national interests" (Series "Education/Pedagogy"). No. 4(12), - P. 200-209. [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-4\(12\)-200-209](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-4(12)-200-209) [in Ukrainian].